

HEMBYGD och TRADITION

Estlandssvenska dagen på Tollare

Hembygden och traditionen — dessa två faktorer utgöra kärnan i folkets andliga odling. Kring dessa fylka sig goda strävanden och vackra tankar. De förädla människans natur. Hos dem, som släktled efter släktled fostrats att älska jorden, har traditionen spunnit sina gyllene trådar vackrare, starkare och mer mångskiftande än hos dem, som icke äro rotade vid hemmets mark. Någon har påpekat, att aibofolket nu förlorat hembygd och tradition. Detta är en sanning, vars djupgående följer man svårligen kan sätta sig in i. Rotlöshet och en känsla av främlingskap måste ju trots alla gynnsamma betingelser för omplantering åtminstone till en början bemäktiga sig dem, som ryckts upp med rötterna ur den jord, där de vuxit, och som plötsligt se traditionens band — bandet mellan det gångna och nuet — sönderslitet. Men å andra sidan yttrar sig en stams livsvilja i att börja om, skapa nya traditioner och sänka sina rötter i den mark, som anvisats den.

Det är nu fem år sedan de första estlandssvenska flyktingbåtarna korsade Östersjön. I tre eller fyra år ha estlandssvenskarna i Sverige varit en rörlig folkgrupp, som prövat och sökt. Men nu tyckas de flesta ha blivit rotfasta och nya traditioner börja växa fram. Det är naturligt, att estlandssvenskarna uppgå i Sveriges folk, men de behöva ej göra det så snabbt, att de ej hinna skapa en egen tradition, som vittnar om deras särart, även sedan den gammalsvenska tungan tystnat.

Den 20 juni hade aibofolket för tredje gången samlats till hembygdsdag på det sommarfagra Tollare. Detta sommarting har redan vuxit ut till ett behov, och från hela vårt nya avlånga hemland hade gammal och ung mött upp. Samtidigt som denna hembygdsdag anknyter till det gångna, till det vi förlorat, öppnar den portarna till det nya och tillkommande, till framtiden och

det vi skola vinna. Därvid skapar den en tradition, som bildar värn kring det vi räddat av vår gamla odlings arv.

* * *

Det var en manstark skara på flera hundra personer, som samlats på Tollare söndagen den 20 juli för att bevista den estlandssvenska hembygdsdagen. Redan vid halv tiotiden på förmiddagen steg den första stora gruppen — mest S. O. V.-medlemmar — i land på bryggan. Det blåste litet snålt, men skärgården hälsade med hela sin friska, doftande försommarfägring. Och i skydd av Tollares lönnar och bergklackar spred solvärmen liv och glädje.

Årsmötet började halv elva och varade i en och en halv timme. Sedan blev det mat. Flera gäster hade under tiden anlant, samlingsalen var fylld och flera stodo utanför, när Svenska Odlingens Väners ordförande öppnade hembygdsdagen och hälsade estlandssvenskarna från hela Sverige välkomna.

Det låg något av förtäta stämning över mötet. Prosten Hjalmar Pöhls festtal om estlandssvenskarnas kulturkamp i gången tid rörde vid minnen vi ännu ha levande inom oss. Ett par dikter läto bilder från Estlands svenskbygd glimta förbi i vår hägkomst. Fru Örn, vår finlands-svenska gäst, sjöng oss glada, och Alexander Samberg bladdrade i minnenas bok och kom med hälsningar från ätteläggar till aibolänningar, som flytt till Sverige redan för ett århundrade sedan. Och så var det sång, sång som klingat högt och bundit oss samman i alla tider. Där var psalmen Den blomstertid nu kommer, Du hemmets jord, som vi lärt oss i skolan, och slutligen Mats Ekmans Ongdomsminne, som alltjämt har förmågan att alldeles tydligt för våra ögon frammana vårmorgonen vid Lucksstranden.

Efter den mera officiella delen av festlighe-

K U S T B O N

Organ för Estlandssvenskarna i Sverige.
Utgiven av Svenska Odlingens Vänner bland
estlandssvenskar i Sverige.

Ansvarig utgivare: *Manfred Nyman.*

Redaktör: *Edvin Lagman.*

Red.-sekr.: *Rita Rosen.*

Red.-kommitté: *Viktor Aman, Lars Broman, Ger-
hard Hafström, Anton Vesterberg.*

Red. och Exp.: Tunnelgatan 23, 3 tr., Stockholm,
tel. 11 35 00, 11 57 21, 11 57 22.

Kustbons postgiro: 19 72 07.

Utkommer 1948 med sex nummer.

Prenumerationspris 1948 3 kr.

Annonspis: 1/1 200:—, 1/2 115:—, 1/4 60:—,
1/8 35:—

Förlovnings-, födelse- och vigselannonser 5 kr.

Dödsannonser 15 kr.

Härnösand 1948. Härnösands Boktryckeri Aktiebolag

terna hade ungdomarna redan hunnit kasta sig in i ringlekarna på dansbanan och de äldre hade spritts i parken för att man och man emellan tala om gammalt och nytt, då regnet, som sedan ett par timmar hängt i luften, plötsligt forsade ned. När två båtar vid femtiden angjorde bryggan, var det en samling ganska våta passage-rare, som steg ombord, men den inre värmen torkade snart de våta rockarna, medan färdglädjen sprudlade och sångerna avlöste varandra.

Det kändes gott att träffas, och nu mer än någonsin märkte man, att alla var allas vänner och att stånd och ställning icke byggde skrankor och hinder.

"Det är nu ett helt år till nästa gång", klagade någon. På årsmötet väcktes förslag, att träffar för alla estlandssvenskar skulle anordnas oftare. Detta förslag borde omsättas i verkligheten.

Åldringarnas medborgarskap

Kommittén för estlandssvenskarna har nu vissa förhoppningar om att även åldringar som erhålla understöd, antingen i form av vård å ålderdomshem eller i form av kontant understöd från sin vistelsekommun, skola få bli svenska medborgare. Detta gäller emellertid endast de åldringar, som ha fyllt 67 år. Vid denna tidpunkt inträder nämligen för svenska medborgare rätt att erhålla folkpension, ålderspension. Ett annat villkor är, att det understöd man åtnjuter, ej överstiger det belopp med vilket folkpensionen kommer att utgå. Denna uppgår för ensamstående person till 1.000:— kr. per år och för makar 1.600:— kr. per år. Härtill kan på vissa bestämda orter i landet, där levnadsomkostnaderna äro högre än på rena landsbygden, så kallat bostadstillägg utgå.

För de personer, som genom kommitténs förmedling äro inackorderade å ålderdomshem på skilda orter i landet, har kommittén redan börjat upprätta medborgarskapshandlingar. Men övriga åldringar, som t. ex. bo hos anhöriga eller om-

Andreas Stahl 50 år

50 år fyllde den 30 juni folkskollärare Andreas Stahl, Knutby.

Han är född i Rikull och avlade folkskolläraryxamen i Nykarleby 1927. Samma år tillträdde han ordinarie lärarbefattningen vid Revals svenska privatskola. Inom den estlandssvenska kolonin i Reval har han sålunda nedlagt huvudparten av sin livsgärning, ett synnerligen gediget och samvetsgrant arbete i skolans tjänst. Hans krafter har också tagits i anspråk utanför skolans egentliga område. Han har bl. a. varit ordförande i Revals svenska församlings kyrkoråd, ledamot av Svenska Odlingens Vänner styrelse i Estland och redaktör för Kustbon. Han har genomgått kurser i olika ämnen och våren 1946 avlade han svensk folkskollärarexamen vid Uppsala folk-skoleseminarium.

Hans kolleger och vänner bringar honom sin varma hyllning och tillönskar honom lycka och välgång under kommande år. A. V.

Avlagda examina

Vid Tandläkarinstitutet i Stockholm har Egil Berggren från Ormsö avlagt odont. kand.-examen. Ebba Herm från Nargö utexaminerades såsom sjuksköterska vid Statens Sjuksköterskeskola i Stockholm. Studentexamen har avlagts av Gunnar Hörnström från Ormsö vid Palmgrenska Samskolan och av Albert Vesterby från Rikull såsom privatist. Karl Gustav Johansson har avlagt ingenjörsexamen vid Tekniska Gymnasiet i Norrköping. Mihkel Sihver från Dagö har avlagt folkskollärarexamen vid Folkskolläraseminariet i Karlstad.

Johan Gärdström †

Den 25 juni avled Johan Gärdström från Rälby på Guldbrollopshemmet i Stockholm.

Gärdström var en av dem, som gått i skola hos Österblom och som efter lärarens förvisning fortsatte dennes religiösa verksamhet. Han var dock, i motsats till många, ingen blind trosivrare utan förstod också det kulturellas betydelse. Så kom det sig, att han blev en av grundarna av föreningen Svenska Odlingens Vänner 1909 och var med i den nationella och kulturella rörelsen alltsedan dess.

Till jordfästningen den 3:e juli hade förutom den talrika släkten samlats ett stort antal av den avlidnes vänner, och en mängd kransar ägnades hans minne. En krans från S. O. V. nedlades av Gärdströms gamle medkämpe J. Hörnström.

händertagits å ålderdomshem utan kommitténs medverkan och som ha fyllt 67 år, böra omedelbart vända sig till kommittén och begära ansökningsformulär för erhållande av svenskt medborgarskap samt övriga upplysningar. Uppbäres understöd, skall samtidigt exakt uppgivas hur stort bidrag som erhålles varje månad.

Svenskheten firad vid ståtlig jubileumshögtid

Allsvensk ungdomsstämman, finlandssvensk sång och folkdans.

Riksföreningen för svenskhetens bevarande i utlandet firade i dagarna tre sitt 40-årsjubileum i Falun. Fredagen den 11 juni upptogs av årsmötesförhandlingar i Medborgarhuset. På kvällen anlände med tåg från Stockholm 300 finlandssvenska gäster, som på Falu station hälsades med hornmusik.

Andra dagen inleddes med högtidsgudstjänst i Kristine kyrka. Domprosten Anderberg från Uppsala predikade. Han efterlyste den positiva människan med det frikostiga sinnelaget. De finlandssvenska köreerna medverkade under ledning av professor Bengt Carlsson, Helsingfors.

I bussar foro mötesdeltagarna sedan till Bergslagsmuseet, Slaggen och Stora Stöten, där landsantikvarie Svante Svärdström talade om Falun och Falu gruva under olika tidsskeden.

Efter lunchen på Grand Hôtel följde jubileumsfesten i Kristine kyrka. Riksföreningens ordförande, professor Axel Boëthius välkomsttalade. — Detta är minnenas dag men även framtidens och förhoppningarnas. Ungdomen må inte förtrötta i sin strävan att förstärka enheten mellan svenskheten och svenskarna, sade professor Boëthius i sitt tal. Sedan de finländska representationsköreerna under ledning av professor Bengt Carlsson sjungit ett par sånger, bestogs predikstolen av en av de 18 i Svenska Akademien, professor H. S. Nyberg, som höll högtidstalet. I en utmärkt översikt över emigrationen från Sverige, dess orsaker och den utveckling, som ledde till Riksföreningens bildande år 1908 med den brinnande fosterlandsvännen Vilhelm Lundström som främsta drivkraft, gav professor Nyberg föreningen en varm eloge för dess oegennyttiga strävan att upprätthålla förbindelse med stamfränder i utlandet och verka för det svenska språkets bibehållande där ute. "Riksföreningen är i dag en av de starkaste och intensivaste tonerna i vår andes stämman i världen," sade professorn till slut. I övrigt bjöd programmet på stämmingsfull sång, först av de förenade Södra och Västra Dalarnas körförbund under ledning av kantor S. Rhenström, Grängesberg, därefter av de finlandssvenska köreerna med professor Bengt Carlsson, Helsingfors, och Arthur Häggblom, Mariehamn, som ledare.

Vid högtiden framfördes tacksamma hälsningar av representanter för svenskarna utomlands. Bankdirektör Ekman, Helsingfors, uttalade från svenskarna i Finland dessas innerligaste tack. Rektor Jan Erik Eriksson, Mariehamn, betonade ungdomsstämmornas betydelse som medel att stärka förbindelsen över gränserna. Professor Erik Wahlgren, Los Angeles, USA, talade om det svenska arvet, och för svenskarna i Holland talade dr Wetzema, Haag. Estlandssvenskarnas tack framfördes av S. O. V:s ordförande folkskollär. Anton Vesterberg, som beskrev förhållandena i

Estlands svenskbygd under 1800-talets senare hälft och omtalade, hur Vilhelm Lundström vid sitt första besök i Estland 1892 fann estlandssvenskarna undertryckta, slöa, likgiltiga och i allt negativt inställda. Genom S. O. V:s bildande 1909 och genom stöd från moderlandet, främst genom Riksföreningen, öppnades undan för undan privata folkskolor, Birkas lantman- och folkhögskola, gymnasiet i Hapsal och svenska lektoratet i Dorpat. Genom undervisning, osvikligt intresse och god uppmuntran från moderlandet ingöts i den estlandssvenska ungdomen nytt livsmod och ny skaparglädje.

Högtidligheten i kyrkan avslöts med att alla körer förenade sig till en jättekör och i en mäktig uppvisning gav festen ett effektivt slut.

Dagen avslutades med stor middag på Grand Hôtel för 120 deltagare. På kvällen var det sedan folkdansuppvisning på Dalavallen. Sjungande tågade de 300 finlandssvenska ungdomarna in på idrottsplatsen. Deras okonstlade framträdande och verkliga dansglädje gjorde kvällen till en oskattbar njutning. "Pittoresk, främmande och ändå äktsvensk — kanske för att svenskheten är mera påtagligt levande för dessa, som får kämpa för att behålla den", skrev Falu-Kuriren.

Strålände Mora-dag.

Med extratåg reste på söndagens förmiddag deltagarna i Riksföreningens jubileum och den nordiska ungdomsstämman till Mora. Morabestyrelsen med professor Gerda Boëthius i spetsen och bakom henne Mora spelmannslag hälsade resenärerna välkomna. Det blev uppställning med finsk och åländsk fana och rikssvenskt standar i täten och så gick marschen till Gammelgården. Den färggranna skaran spred sig bland de grå stugorna och slog sig ned i gröngräset. Professor Gerda Boëthius gav en kort och sakkunnig beskrivning av gården, dess historia och innebörd. Finlandssvenskarna sjöng "Slumrande toner" såsom bara de kan sjunga den sången. Efter välkomstkaffet samlades man i folkhögskolans gymnastiksal, där professor Axel Boëthius öppnade ungdomsstämman. Rektor Petrus Envall besteg så talarstolen och i ett temperamentsfullt anförande talade han om det svenska arvet. "Svenskhet är frihet i förening med samarbete. Genom samarbete på frihetens grund har våra stora folk-rörelser vuxit fram. Nu föreligger behov av samarbete till värd för frihet och människovärde mot tvång och robotkultur", sade rektor Envall.

På hans tal följde flera inlägg. Professor Bengt Carlsson betonade särskilt den oemotståndliga makten hos sången och musiken. Bankdirektör Carl Ekman inbjöd slutligen nästa sommars ungdomsstämman till svenska Finland.

På eftermiddagen visades Zornmuseets samlingar under professor Gerda Boëthius insikts-

RICKULBRÖLLOP I GAMMAL TID

av EDVIN LAGMAN.

Äktenskapet och familjen är den urcell ur vilken det ordnade samhällslivet vuxit fram. Därför har den akt, som förenar tvenne människor till ett liv i ständig gemenskap i alla tider och hos alla folk varit förenad med en stor myckenhet seder, föreställningar och kulthandlingar. En sådan rikedom på bröllosseder är mest iögonfallande hos folk med fast bosättning och gammal tradition, hos folk, som varit skyddade mot främmande inflytande och upplösande påverkan utifrån.

Ett estlandssvenskt bröllop i Rickul varade i gammal tid (ännu på 1800-talet) alltid i fem dagar, och under denna tid iakttogos alla de ritualer, som sedan gammalt varit förbundna med denna viktiga händelse i tvenne människors liv. Men det var ej endast själva bröllopet som krävde att särskilda bruk skulle iakttagas. Frieries, förlovningen, förberedelserna för festligheterna och den kommande samlevnaden — allt detta hade under flera sekler kring sig spunnit ett nät av sedvänjor, handlingar, tro och övertro, som rotats så fast i folkets medvetande, att en modern tid icke kunde rubba, vad som var vedertaget sedan gammalt.

I gammal tid firades bröllop i Svensk-Estland mestadels på hösten strax före jul, uppger en av Uppsala landsmålsarkivs sagesmän. Frieries och trolovningen ("vindricken") hade ett i detalj utbildat förlopp. Friaren anmodade en manlig släkting eller annan yngre gift vän att biträda honom som talesman vid frieries. Öl och brännvin bäddades ned i höet i vagnen eller släden, och så åkte bägge till den utvaldas gård. Talesmannen — *belsmannen* — kunde komma med olika förevändningar för att han tog in där på gården. Antingen hade seldonen gått sönder eller hade han blivit oviss om vägen. När han fått i gång samtalet, kom han fram med sitt ärende,

fulla ledning. Mora-dagen avslöts på kvällen med stor konsert i Mora kyrka. Siljansbygdens kör under ledning av dr Hugo Alfvén hade ett digert och vackert program av folkvisor. Även de finlandssvenska körerna medverkade. Körerna tog avsked av varandra på kyrkvallen, där många av de finländska sångarna sjöng med tårfulla ögon.

Underbara och oförgätliga högtidsdagar bjöd Riksföreningen sina gäster vid firandet av sitt 40-årsjubileum. En gammal estlandssvensk sade alltid "Den stora svenska föreningen" i stället för Riksföreningen. Ja, stor må man i sanning kalla denna förening med sina mer än 25.000 medlemmar, spridda över hela jorden. Och stora är de män som stått och alltjämt stå i Riksföreningens ledning. Inte minst estlandssvenskarna ha anledning att med beundran och tacksamhet se upp till den Stora svenska föreningen och dess ledande män.

A. V.

men väl omskrivet i poetiska ord. Följande dialog kunde utspinna sig:

Belsmannen: Jag skulle vilja ha en ros att föra med mig hem och plantera.

Flickans mor: Vi har ingen ros att ge bort.

B.: Har ni ingen ros, så ge mig en ung kviga.

Nu förstår flickans mor, vart han syftar. Hon säger:

Någon kviga får du inte, men en ros kan du väl få.

B.: Om jag får en ros, skall jag gå och skaffa hjälp att föra hem den.

Sedan han sålunda frågat *bruden lös*, gick han ut och hämtade friaren samt tog in ölankaret och brännvinet. Friaren gick omkring och hälsade och tog alla i hand. Flickan satt i vaggan vid norra sidan av stugan. Friaren satte sig bredvid på bänken och räckte henne sin *handduk* (brokig sidenduk; jfr *handpenning*), så som seden var. *Belsmannen* bjöd sedan hela familjen på öl och vin, medan värdfolket bestod gästerna med mat. *Detta var vindrickningen*. Friaren och hans följeslagare stannade kvar över natten.

Nästa morgon åkte man till prästen för att *byta ring*. Brudens bror eller annan manlig familjemedlem följde med. På vägen till prästen sutto brud och brudgum i skilda vagnar, men när de återvände, åkte de i samma vagn. Vid ringbytet frågade prästen på Guds bud.

Efter trolovningen besökte bägge brudgummens hem. Där bjöds på mat, soppa, som kallades *räddvällingen*, emedan bruden var nervös och rädd under denna första måltid i sitt blivande hem. Bruden och hennes *sällskapsman* stannade över natten på brudgummens gård.

Brölloppsförberedelserna voro på bägge sidor mycket omfattande. Brudgummen svarvade träfat, snickrade skedar o. s. v. *Tallrikarna* skulle vara av *al*, *skedarna* av *björk*, ölkannan, *brudkannan*, av *gran*. Dessutom skulle brudgummen själv förfärdiga sin och sin blivande hustrus säng. Ingenting kunde vara nesligare för en blivande äkta man än att vara tvungen svälja anmärkningen, att han ej kunde förfärdiga sin egen brudsäng.

Till brudgummens utrustning hörde även *brölloppspiskan*. Denna hade skaft av en, två fot långt och omlindat med tagel från hästsvans. Ibland kläddes det även med fjäderpennor flätade i rutor. Vid skaftets ändar sammanhölls flätningen medelst huvor av brunt sämskskinn. Handtaget var av läder och mätte fyra tum. Snärten flätades av hampa eller lin. Den mätte fem fot och smalnade av utåt.

Bruden å sin sida skulle bestå det nya hushållet med linne och täcken. Dessutom skulle hon ge bröllopgästerna gåvor: strumpor, vantar och band. Byns flickor samlades och hjälpte till att sticka och sy. De bjödos sedan på mat, när de kommo till brölloppsgården.

Till bröllopet bestod brudgummens gård *två brygder öl* och brudens gård *en brygd öl* samt *kött*.

Brudkistan kördes till brudgummens gård i skymningen två dagar före bröllopet. Brudkisthämtdaren fick två supar, en för varje ben. I kistan fanns brudens utrustning. Som hemgift medförde flickan en ko, två à tre får, en lie, en skära, "brudkistan full", ett par läderskor och två par snörskor.

Stugorna smyckades omsorgsfullt till den stora festen. Linnelakan spändes över de runda väggstockarna. Två ljuskronor av vass, prydda med äggskal och färgade hyvelspån hängdes upp över borden. Hemstöpta talgljus användes. Vid grinden satte man upp granruskor.

Brudgummen var (under förra hälften av 1800-talet) klädd i *hatt* av tjock filt med *vitt band*, *skjorta* av grovt linne, *skjortspanne* (*breskja*), *halsduk* av grovt garn, *röd- och vitrandig väst*, *jacka* av vadmal, *lång rock* (som pressades med het brödkaka), korta byxor med röda band om knäna samt *snörskor*.

Brudens klädesplagg voro: *innersärken*, *innerrocken*, *utankjolen*, *jackan*, *livstycket*, *överdelen*, *kappan* (*vamsa*) samt strumpor och snörskor.

Brudens krona (*süppl*) hyrdes på herrgården för femtio kopek. Ibland lära femtio flickor ha stått brud på samma gång och då var det svårt att få kronor till alla.

Bruden hade dessutom smycken i form av *halsband*, *flätade band* och *glaspärlor*, vilket allt lånades upp av bekanta.

Bjudna bröllopgäster från brudgummens sida voro: en *brudledare*, en *följare*, *åldermannen* (värden) med fru (*genfyrjan*), en *brudgumspojke*, en *brudflicka*, en *mottagare* och en *kockmora* samt övriga släktingar.

Brudens gård hade förutom bjuden släkt även den *mottagare* och *kockmora*.

På kvällen kommo byns pojkar och flickor för att få soppa eller öl.

Bröllopet varade från söndag morgon till torsdag kväll. Gästerna samlades först i brudens gård och ordnade sig för färden till kyrkan. Främst i bröllopståget (*bröllopsraden*) åkte *åldermannen* och *genfyrjan*. Därefter följde *brudgummen* och *brudgumspojken* samt i den tredje vagnen *bruden* och *brudpojken*. Sedan kommo några par och slutligen *brudledaren* och hans hustru, *fridrickarna* med hustrur samt sist i taget *brudens följare*.

Bröllopståget drog fram med bjällerklang och pisksmällar och pojkar ropade *hejsa!* Vid hemkomsten från kyrkan sköts med gevär.

Süpplet (kronan) sattes på bruden ute i *spickaren* (visthuset), när hon återvände från kyrkan. Under själva färden till och från vigseln bar hon nämligen ej sitt *süppl*.

När bröllopgästerna kommo tillbaka till brudens gård, voro redan borden dukade. Framför *bröllopspojkar* (marskalkarna) lades skedar med groteska figurer, och bruden själv fick en kanna. Huvudrätten var kötsoppa med klimp.

När man tagit den första skeden soppa eller den första klunken öl, skrek man: soppa är besk! eller ölet är beskt! tills bruden och brudgummen kyssts i allas åsyn. Då blev maten söt.

Ett särskilt bord fanns för männen och ett för kvinnorna. Högst bak manbordet satt åldermannen och höll uppsikt över brännvinsflaskan. Högst vid kvinnobordet satt genfyrjan. Hon hade till uppgift att sköta om bruden. *Brudledaren*, som förde bruden in i stugan, skar upp brödet vid kvinnobordet. Det skämtades mycket med brudledaren. Ibland "slaktades" han. Han lades på en bänk och man låtsades sticka en kniv genom halsen på honom. I stället för blod rann emellertid tranbärssaft ur "såret".

I brudens hem stod maten på bordet natten igenom. Man dansade och åt. Bröllopspojkar slogo slantar (*strykpengar*; av verbet stryka) på bordet åt kockmororna till tack för besväret. Man spelade *fårfoot* på fiol.

Fram emot kvällen kommo *snuggarna* (snyltgästerna). Dessa bjödos på mat och öl och de fingo delta i dansen. Bruden och brudgummen fingo hela natten sitta uppe i de kläder de burit vid vigseln.

Efter middagen andra bröllopsdagen åkte följet till brudgummens hem. När mottagaren spänt för hästen, togs avsked av dem, som skulle stanna kvar. Brudgummen gick fram till bruden, som satt och väntade med duk om huvudet. Han tog hennes arm och ledde henne bort, och på det ställe, där hon suttit, lade han en *penning*. Denna penning fick brudens mor. Ingen fick gå mellan de nygifta, när de voro på väg ut till vagnen.

Först i brudgummens hem kom bröllopsnatten. Sedan paret lagt sig, kommo flickorna och sjöngo för dem.

Gästerna sovo i halm, som breddes på golvet. På natten sydde man ihop varandra, gömde undan kläderna för kockmororna osv. Uppdagades syndarna, fingo de en blöt kjol över huvudet. När bruden och brudgummen kommo ut på morgonen, hissades de.

På tisdagens morgon *dansades plaggen ut*, d. v. s. brudens gåvor delades ut av *följaren* på kvinnosidan. På kvällen förde brudföljaren varje manlig gäst inför bruden. Var och en lade en penning på hennes tallrik och fick sedan ett glas vin av bruden. Åldermannen lade fyra à fem rubel, brudgummen fem till femtio, brudledaren tre till fem, fridrickarna och följarna tre till fem och bröllopspojkar till tre rubel. Flickorna lämnade inga pengar.

Festen fortsatte hela onsdagen. På torsdagen började gästerna tåga av och endast några stannade till kvällen, om det ännu fanns öl kvar.

E. L.

Vaktmästare

sökes till Vetershaga missionshus. Fri bo-
stad om 2 rum och kök med lyse och ved-
brand. Vidare upplysningar tel. 11 35 00.

Salmo - laxen

AV

ESKIL EDÉN

Salmo, laxen, var ett praktexemplar på tjugutvå kilo. Ryggen var blågrå, sidorna silverglänsande och undersidan vit. Den kraftiga, nästan tvärskurna stjärten drev honom framåt med våldsamt fart. Med ens blev han omåttligt intresserad. Där, långt framför honom, stod det som en vit vägg i vattnet. Det kunde endast betyda en sak — fullbesatta strömmingsskötar.

På ett par ögonblick var han framme. Så mycket strömming hade han aldrig sett förr i ett nät. Han begynte genast äta. Och en lax är minst lika glupsk som en gädda. Behändigt rensade han den ena sköten efter den andra, plockade dem så rena att endast strömmingshuvudena sutto kvar i garnen. Han åt sig så proppmätt att han när han äntligen sam därifrån knappast orkade röra sin över meterlånga eljest så spänstiga spolförmiga kropp. Han gick upp på sandbotten och blev stående. Och han hade tur. Endast femtio meter på sidan om honom stod ett av fiskarnes så förrädiska laxnät. Där skulle han i sin övermätta lojhet eljest ofelbart fastnat.

Det var omedelbart efter islossningen. De norrländska älvarna hade nyligen brutit sina bojar och lektiden var inne. En morgon styrde Salmo direkt på älvmynningen. Ingenting annat än en oövervinnelig dammbyggnad eller ett alltför högt vattenfall skulle numera kunna hindra honom. Han skulle söka sig så nära älvens källor han någonsin kunde komma, och först där skulle den stora leken börja.

Han forcerade en mängd strida forsar och passerade ett större vattenfall, han måste göra ett språng på fem meters höjd och sju meters längd för att ta sig upp. Ovanför detta stötte han på en stor kraftig hona och gjorde sällskap med denna.

Och nu begynte en egendomlig förändring med Salmo. Buken blev purpurröd och huvudet pryddes av sicksacklinjer, bildade av med varandra sammanflytande röda fläckar, skarpt avsatta från den blåaktiga bottenfärgen. Fenorna fingo rödaktiga anstrykningar. Samtidigt ökade vikten av hans könsorgan från 0,1 till 7 % av vikten. I detta avseende var för övrigt förändringen hos Trutta, honan, ännu större. Hennes äggstockar ökades från 0,3 till hela 25 % av volymen.

Och nu åto de båda ytterst obetydligt. Innan färden var slut, skulle de också ha förlorat en tredjedel av sin vikt.

De träffade på laxnät men kröpo under dem eller bröto sig igenom, intet kunde hejda dem! De nådde ännu ett högt vattenfall. Fyra, fem gånger hoppade Salmo utan att kunna ta sig upp. Ännu en gång betvang han den rasande skumvirveln under fallet, blev ett ögonblick stående

stilla, böjde stjärten ända upp mot gälarna, slog så hastigt och hårt kroppen mot vattenytan och seglade upp i en båge. Den gången lyckades det. Ett par minuter senare hade han åter Trutta vid sin sida.

Vidare och vidare gick färden, de kunde färdas upp till fyra mil per dygn. Nu, i början av november, voro de uppe i närheten av älvens källor. De passerade den sista djupa höljan och kommo upp på ett par fots vatten över fin grusbotten. Här beslöt Trutta, att den stora akten skulle utspelas. Med stjärten grävde hon en grund grop i gruset och begynte genast lägga sin rom. Hon lade sig på sidan och klämde ut så mycket hon kunde av de fem millimeter stora romkornen, under det Salmo stod vaktande, färdig att avvisa möjliga rivaler. Han blev också anfallen, och striden stod het, så att vattnet blodfärgades. Trutta lät sig intet bekomma. Som vanligt vimlade det runt omkring av nyss köns mogna unglaxar, vilka passade på att befrukta den redan lagda rommen, under det att Salmo utkämpade sin kamp. Trutta vände sig över på andra sidan och samtidigt svepte hon med stjärten ett gruslager över den nyss lagda och befruktade rommen. Hon brydde sig inte om, att det var unglaxar som befruktat denna, men skulle Salmo duka under, komme hon att åter begiva sig tillbaka till djupare vatten och välja sig en ny gammal hane, ty en sådan ville hon under alla omständigheter ha. Och hon skulle göra det tre, fyra, fem och fler gånger om det behövdes. Men som väl var, segrade Salmo och kunde själv befrukta de nylagda äggen. Sedan vilade de.

Åtta dagar tog det, innan leken var till ända — Trutta var en stor gammal hona. Och när den persen var över, voro såväl hon själv som maken så kraftlösa, att de varken kunde jaga eller simma. Med vattnet gled de ned till närmaste djupa ställe, där de vilade ut för återfärden till havet, vilken därpå i sin tur företogs mycket långsamt. Och nu voro de båda vad fiskarna kallade "vraklax", det vill säga deras kött hade övergått från vackert rött till en smutsigt vit, för en finsmakare närmast onjuttbar massa.

Så nådde de havet och skildes åt.

Salmo jagade, jagade och jagade, åt och åt och åt och åt. På en månad ökade han sex kilo! Varje rov han fann slöks. Och fiskarnas strömmingsskötar blevo vittjade. Fiskarna gävo ibland sälen skulden, men det var Salmo som varit framme.

Han fetmade och hans enorma styrka återkom, ja, ökade. Han passerade sina tjugutvå kilo och nådde tjugufem. Nu var han åter havets konung.

Och däruppe i älvens grus låg den befruktade rommen och utvecklades så småningom under solens värme. En dag vimlade det ut glin ur hålan, två centimeter långa små bruna varelser. Under buken hade de en stor, gul säck, och de blevo lugnt stående, tills denna var uppsugen.

ÅRSBERÄTTELSE

avgiven av föreningen Svenska Odlingens Vänner bland Estlandssvenskar i Sverige för verksamhetsåret 1947 intill årsmötet 1948.

Styrelsen har under det gångna verksamhetsåret haft följande sammansättning:

Ordförande: folkskollärare Anton Vesterberg.

Ledamöter valda intill årsmötet 1950: tjänstemannen Hugo Mickelin och pastor Ivar Pöhl,

intill 1949: kassör Lars Broman, tjänstemannen Anders Lindkvist och pol. mag. Elmar Nyman,

intill 1948: civilekonom Manfred Nyman och folkskollärare Viktor Aman.

Suppleant intill årsmötet 1950: fru Helena von Wachenfeldt,

intill årsmötet 1949: fil. mag. Edvin Lagman och fil. mag. Anders Stenholm samt intill årsmötet 1948: tjänstemannen Alfred Heldring.

Styrelsen har inom sig utsett:

till vice ordförande Elmar Nyman,

till sekreterare Manfred Nyman,

till vice sekreterare Edvin Lagman,

till skattmästare Lars Broman,

till vice skattmästare Helena von Wachenfeldt,

till klubbmästare Anders Lindkvist.

Föreningens revisorer hava varit: fröken Dagmar Pettersson och ingenjör Richard Aman.

Revisorsuppleanter hava varit folkskollärare Johannes Gjärdman och herr Lars Lindström.

Under verksamhetsåret har föreningen haft

Först därefter begynte de söka föda, små kräftdjur, insektslarver och dylikt.

De växte redan under första sommaren till sju à tio centimeters längd och övervintrade därpå i sötvatten. En del av dem skulle redan nästa sommar bege sig ned till havet, under det andra skulle stanna ännu en sommar i älven, ja, det fanns de som skulle bli kvar i två.

De växte och liknade till en början mycket forellerna — det var minsann inte många som kunde skilja en sådan liten lax från en forell — men fingo så småningom sin särart. De fingo högre huvud och en smalare, mera långsträckt gestalt. Stjärtfenan var djupt kluven, under det den ju hos de äldre var tvärskuren. Kroppen var betäckt av röda eller rödbruna fläckar. Och nu jagade de även större rov, därvid icke väjande för sina egna bröder.

En av Truttas söner vägde redan ett och ett halvt kilo, när han omsider första gången nådde havet. Där åt han upp sig till dubbla vikten och företog därefter som utvuxen unglax den årliga färden uppför älven. Han blev hunsad av de gamla, slet ont i forsarna och blev slutligen stoppad av ett vattenfall, som han inte mäktade forcera. Men han skulle komma igen åter och åter, till dess även han var stark nog att nå älvens översta lopp.

Om han nu icke blev fångad av någon fiskare . . .

följande utskott: ett arbetsutskott, ett kolonisationsutskott, ett redaktionsutskott för Kustbon och ett runöutskott, för vilkas verksamhet redogöres nedan.

Arbetsutskottet.

Arbetsutskottet har bestått av ordföranden eller vice ordföranden, sekreteraren eller vice sekreteraren och skattmästaren.

Utskottet har haft till uppgift att handlägga föreningens löpande arbete och att fatta beslut i de fall då det på grund av omständigheterna ej varit möjligt att sammankalla föreningens styrelse. Utskottets samtliga beslut ha sanktionerats av styrelsen.

Kolonisationsutskottet.

Utskottet, som har bestått av Lars Broman samt Alfred Heldring och Hugo Mickelin, har haft styrelsens uppdrag att fortlöpande samarbeta med kommittén för estlandssvenskarna och rågöfstiftelsen i alla frågor rörande Kolonisationsverksamheten.

Genom kommitténs och Rågöfstiftelsens medverkan ha under år 1947 15 jordbruk samt 4 andra gårdar till ett värde av sammanlagt kr. 353.000:— förmedlats till estlandssvenskar.

Redaktionsutskottet för Kustbon.

Utskottet har haft följande sammansättning: V. Aman, L. Broman, fil. lic., jur. kand. G. Hafström, E. Lagman, M. Nyman, fil. stud. Rita Rosen och A. Vesterberg.

Utskottets uppgift har varit att handlägga alla frågor i samband med Kustbons redigering och expediering.

Kustbon har under år 1947 utkommit med sex nummer med Manfred Nyman som ansvarig utgivare. Till tidningens redaktör, E. Lagman och dess redaktionssekreterare, Rita Rosen, får styrelsen framföra sitt varma tack för ett förtjänstfullt arbete.

Prenumerationsstocken uppgick den 1 juni innevarande år till c:a 1.000. Vid samma tid 1947 var motsvarande siffra c:a 1.300; alltså uppvisar antalet prenumeranter i år en nedgång med 300. Föreningens medlemmar uppmanas att efter bästa förmåga medverka till en större spridning av vår tidning.

I avsikt att popularisera tidningen utsändes julnumret av Kustbon med ineliggande inbetalningskort till samtliga de estlandssvenska familjer, vilkas adress var känd.

Svårigheter i samband med anskaffning av material ha förhindrat tidningen att utkomma regelbundet, och situationen ger anledning till farhågor för dess fortbestånd under år 1949.

Runöutskottet.

Runöutskottets funktioner ha under år 1947 handhåfts av kuratorn frk. I. Bergholtz, som regelbundet varje månad sammankallat i Stockholm och stadens omgivning bosatta runöbor till samvaro i KFUM:s lokaler på Södermalm. Det

genomsnittliga antalet besökare har varit 50. Dessa samkväm ha haft stor betydelse för runöbornas trivsel och upprätthållandet av samhörighetskänslan dem emellan. Styrelsen vill till fröken Bergholtz rikta ett tack för initiativrik och gagnande verksamhet.

Verksamheten i allmänhet.

Genom välvilligt tillmötesgående av kommittén för estlandssvenskarna har föreningen och Kustbons expedition även under det gångna verksamhetsåret varit förlagd till Tunnelgatan 23, 3 tr., Stockholm.

Den 31 december 1947 hade föreningen 425 medlemmar, medan antalet vid samma tid 1946 var 342. Under det gångna året ha 2 medlemmar avlidit. Medlemsantalet den 1 juni 1948 var 500.

Den 13 juli 1947 anordnade föreningen i samband med sitt årsmöte en estlandssvensk hembygdsdag på Godtemplargården Tollare. C:a 500 deltagare från hela Sverige hade infunnit sig. Mötet besöktes även av finlandssvenskar och en estlandssvenska från USA. Festtalet hölls av rektor Gideon Danell, som talade om sina minnen och intryck från sitt första besök i Estlands svenskbygder i början av 1900-talet.

Lördagen den 15 november 1947 anordnades i Margaretaskolans lokaler i Stockholm ett samkväm med c:a 150 deltagare. Programmet omfattade bl. a. referat av fil. mag. E. Lagman om en sägen från Gammalsvenskby i historisk belysning, musik av fröknarna von zur Mühlen och förevisning av kortfilmer om estlandssvenskarnas överflyttning till Sverige.

Den 24 april 1948 samlades föreningens medlemmar och deras gäster till ett samkväm på Timmermansgården i Stockholm, där fil. dr V. Fevrell talade över ämnet: "Vårt svenska folk inför nutidslägets krav." Dessutom omfattade programmet deklamation, violinmusik och sång till gitarr. Antalet deltagare var c:a 80.

Från föreningens verksamhet i övrigt kan nämnas, att två kortfilmer från estlandssvenskarnas evakuering och ankomst till Sverige inköpts för arkivändamål och att en grund lagts för det planerade bildarkivet genom förvärv av ett antal bilder från motorseglaren "Johans" avresa från Hapsal med estlandssvenskar sommaren 1944. Detta arkiv kommer att utbyggas vidare i den mån föreningens ekonomiska resurser tillåta detta.

Insamlingen för brandkatastrofens offer på Bonddegatan 94, Stockholm, inbringade 245 kronor, som av föreningens styrelse fördelats mellan de hårdast drabbade familjerna.

Föreningen har genom E. Nyman och H. Mickelin varit representerad i Stiftelsens för Kustbohemmet styrelse.

Två styrelseledamöter ha samtidigt tillhört styrelsen för Stockholmsavdelningen av Riksföreningen för svenskhetens bevarande i utlandet och ha på detta sätt upprätthållit en betydelsefull förbindelse med denna organisation och dess estlandsutskott.

Styrelsen har vidare upprätthållit fortlöpande

Estniska sångfesten den 26 juni

De stora sångfesterna i Tallinn var på sin tid stora nationella högtidsdagar, ett uttryck för estnisk kulturgärning och frihetsvilja.

Nu är folket i hemlandet förtryckt under främmande ok. Men en stor del av detta folk lever i landsflykt, därav många tiotusental i Sverige. Här sträva de att hålla samman kring sina traditioner och sin nationella egenart. Som ett led i denna strävan avhålls också dylika sångfester — alltid såsom i hemlandet i förening med gymnastik.

I alla svenska städer och samhällen, där ester bo, ha de tränat och arbetat året runt med sina övningar och sin musik. Och nu var det färdigt för stor samling och uppvisning — den första sångfesten i landsflykt blev en strålande succés.

Lördagen den 26 juni hölls två gymnastikuppvisningar i Alvikshallen som glädjande nog var fullsatt med en förväntansfull publik, som givetvis mest bestod av ester från alla Sveriges hörn men också ett litet antal svenskar.

Efter att sångkörerna — i nationaldräkter — utfört ett par estniska hymner, i vilka publiken instämde stående, inmarscherade gymnastiktrupperna med en estnisk och en svensk fana i spetsen. Hållning och stil på dessa gymnaster var ovanligt imponerande. Man paraderade med fanorna framför läktaren, där minister H. Laretei tagit plats. Han hade öppnat gymnastikfesten med ett tal om den nationella sammanhållningens betydelse och högtidens tradition och syfte. Nu sjöngs nationalsången av både gymnaster och åskådare — och spelet kunde börja.

De kvinnliga trupperna dominerade på alla sätt. Allt gick till musik — inget enda kommando hördes. Ofta fick man mera intryck av dans än av gymnastik i vår mening. Man tyckte sig se en trupp vältränade balettdansöser, bara mycket spänstigare och friskare än scenens artister.

Den manliga truppens uppvisning gick mera i svensk stil och på kommando. Den gav intryck av intensiv kraftsamling, särskilt i snabbsprången. Även den manliga truppen visade, liksom den yngre flickavdelningen, plinthopp, avslutade med frivolter.

Programmet leddes av Ernst Idla.

Efter en paus följde så andra avdelningen: folkdanser, som blev ett synnerligen anslående skådespel.

Dagen därpå, söndagen den 27 juni, firades nationalfest på Skansen. C:a 18.000 ester sam-

förbindelse med kommittén för estlandssvenskarna och har vid olika tillfällen i samråd med denna behandlat frågor av allmänt estlandssvenskt intresse.

Stockholm i juni 1948.

STYRELSEN.

lades i Stockholm och ett tusental tågade genom den soldränkta staden ut till Skansens gröna höjder. Genom täta åskådarled drog det färgrika tåget fram med musik och estniska fanor, vars allvarliga blå-svart-vita duk så starkt kontrasterade mot kvinnornas glada och färgrika dräkter. Även scoutkårer deltog.

På Solliden samlades småningom minst 20.000 deltagare, förutom esterna även en del letter och litauer. Det väldiga mötet öppnades med tvenne predikningar, av ärkebiskop J. Köpp och metropoliten Aleksander. Sedan tonade "Vår Gud är oss en väldig borg" på estniska från tusentals strupar. Så framträdde minister H. Laretei, som uttryckte sin glädje över att få fira denna fest på det minnesrika Skansen. Han framförde ett varmt tack till svenskarna för deras hjälp åt baltiska flyktingar och för att esterna här fick odla sin nationella egenart.

Så förklarades sångfesten öppnad av svensken professor Birger Nerman, som i ett mycket varmhjärtat tal till balterna sade sig hoppas på deras gryende frihet.

Och så var det sångarnas tur. Framme på estraden bildade de en imponerande mur av färgrika dräkter. Deras antal uppgick till minst 400, representerande 14 köror från olika håll i Sverige och dessutom en kör från esterna i Lübeck. Dessutom gästsjöngs av en kör ur Stockholms körförbund.

De blandade körerna började med K. A. Hermanns "Fosterlandets minne" samt M. Lüdigs "Gryning", och sedan fortsatte programmet med omväxlande hymner och glada visor av högt konstnärligt och kulturellt värde, sjungna utomordentligt vackert och under stormande bifall från åhörarna. Körerna leddes av de kända estniska kompositörerna Verner Nerep och Juhan Aavik. Manskörerna leddes av tonsättaren Eduard Tubin.

Efter sångprogrammet framträdde representanter för esterna i England, Tyskland, Belgien, Danmark och Frankrike och framförde hälsningar till landsmännen i Sverige. Ett stort antal telegram hade anlänt med hälsningar från ester i ett flertal länder i Europa och Amerika.

Den stora högtidsfesten avslutades med Estlands och Sveriges nationalsånger, som sjöngs unisont av den väldiga publiken och tonade ut från Skansens höjder.

Efter det högtidliga programmets slut förekommo ovationsartade hyllningar för kördirigenterna, varvid flera extra sångnummer gavs. Aavik, Nerep och Tubin samt minister Laretei fingo blommor i famnen och hissades i glädjen över den lyckade festen.

Slutligen utfördes folkdanser.

Sång- och gymnastikfesten har givit ett bevis på esternas nationella livskraft och framtidstro. Den gemenskap, som tycks binda dem med så fasta band har säkerligen ytterligare förstärkts under dessa dagar.

Komminister Klassons begravning

Komminister John Klassons i Nederkalix församling begravning blev en hela Kalixbygdens stora sorgehögtid. Nederkalix åldriga tempel var fyllt av en tusenhövdad skara församlingsbor — besöksrekord för kyrkan. Hundratals församlingsbor från landsbyarna i socknen fick återvända hem då de inte kunde beredas plats. Biskop Jonzon förrättade jordfästningen.

Efter det psalmen 599 sjungits, höll biskopen griftetalet, vari han på sitt enkla, kraftfulla sätt gav uttryck åt det kristna hoppet om frid och uppståndelse. Biskopen talade med utgångspunkt från orden ur aftonsångstexten Kol. 1: 27 "Kristus i Eder vårt härlighetshopp". Sedan de tre skovlarna mull fallit, sjöngs psalmen 462: 8 och församlingens två präster, kyrkoherde Norgren och komminister Pedersen, förrättade altartjänsten. Härpå sjöngs ps. 599: 7. Kyrkokören utförde på ett förtjänstfullt sätt "Den stora vita här" av Ivar Widén, ett verk för kör, orgel och stråkar. Violinmusiken utfördes av hrr Hj. Andersson och Harald Wallås med orgelackompanjering av musikdirektör Lassbo.

Djupt rörd tackade så kyrkoherde Norgren den trogne tjänaren och arbetskamraten John Klasson för välsignelserik gärning i församlingens tjänst. — "Hela församlingen står i dag sörjande vid Din bår, sade kyrkoherden. Din över 13-åriga tjänst i församlingen var fylld av glatt uppoffrande, oegennyttig kärlekstjänst." Många ögon tårades, då kyrkoherden på Nederkalix kyrkoråds vägnar lade en krans på komminister Klassons kista. Som avslutning på den högtidliga akten sjöngs ps. 400: 7.

På ett klart och gripande sätt talade sonen Bo vid faderns krav och tackade på mors och syskons vägnar den avhållne fadern och maken för vad han betytt under sin livstid, varefter kontraktsprost Ekmark i Töre nedlade en krans från kontraktets präster med familjer. Den dödes önskan, att Blomsterfonden skulle ihågkommas med medel, bar rik frukt men kunde inte hindra att ett mycket stort antal kransar nedlades.

Funktionärerna, företrädde av kyrkovärden Albert Strähle, talade och nedlade en krans, och från Töre församling överräcktes även en sista hyllning. Från de församlingar, där komminister Klasson tidigare arbetat — Muonionalusta och Muodoslombolo — samt även från den svenska församlingen S:t Olai på Ormsö i Estland, där komminister Klasson verkat som kyrkoherde under några år, nedlades blomsterhyllningar vid båren. "Om hela S:t Olais församling på Ormsö i Estland kunnat närvara hade den kommit", sade estlandssvenskarnas representant, som även nedlade en krans från rektor Kaleb Andersson.

Komminister Erling Pedersen avslutade med att å familjen Klassons vägnar tacka för deltagande vid båren samt tackade alla dem som ge-

Edvard Tui 50 år

Folkskollärare Edvard Tui fyllde den 9 juli 50 år. Jubilaren är född i Enby. Efter att ha genomgått folkskolan läste han två år på egen hand och klarade då inträdesprovet till navigationsskolan i Kaspervik år 1916. År 1920 utexaminerades han som förste styrman men övergick året därpå till den pedagogiska banan. Han har med energi deltagit i pedagogiska kurser i Reval och Hapsal, på Birkas och Ormsö. 1921—1939 tjänstgjorde han som lärare och föreståndare vid Pasklep folkskola på Nuckö. 1922—1930 var han samtidigt timplärare vid Birkas svenska folkskola. 1939—1943 var han anställd som lärare och föreståndare i Sinalepa folkskola. Hösten 1943 flyttade han till Spithamns folkskola, där han stannade till sommaren 1944, då han flyttade till Sverige.

Edv. Tui har dessutom under de gångna åren varit livligt syselsatt utom skolan. Han har bl. a. verkat som körledare och som bibliotekarie vid kommunalbiblioteket på Nuckö och i Sinalepa. Även som kommunalman har han beklätt

nom sin medverkan gjort denna dag, icke till en sorgedag utan till en högtidsdag.

Som representant för estlandssvenskarna höll hr Anders Aspelin följande tal:

Din församling S:t Olai har i dag stor och tung sorg. Ödet det grymma har skingrat Dina församlingar men samtidigt fört dem hem till fäderneslandet, till det land Du lärde dem älska. Hade det varit möjligt, skulle i dag Dina 3.000 ormsöbor mangrant stått vid Din bår, sörjande men samtidigt tackande Dig för den insats i deras andliga och kulturella liv Du gjort. Men inte endast det skulle man tacka Dig för, utan framför allt för Din godhet och hjälpsamhet. Jag vågar här, utan att därför förklena de andras insatser, påstå, att ingen präst på Ormsö har varit så avhållen som Du var. Du hade rika gåvor att ge utav, och dem sparade Du aldrig. Nu när Ditt hembud kommit, mänskligt sett för tidigt, erinra vi om den sång varje ormsöbo följts av över gränsen under den tiden Du tjänade oss: "Jag är en gäst och främling" och böja oss för den Högstes vilja. På St. Olai församlings och alla estlandssvenskars vägnar nedlägger jag denna krans.

en rad poster. Som medlem i kyrkorådet och Nykterhetsföreningen har han visat ett beundransvärt intresse och i såväl med- som motgång varit en trofast vän.

En ny period i hans liv började med flykten till Sverige. När den tyska mobiliseringen begynte, yttrade Tui vid ett tillfälle: "Det har aldrig sett så mörkt ut för vårt folk som nu". Hans kolleger voro borta — de hade flytt västerut. Snart hade unga män flytt från nästan var eller varannan gård. Endast de äldre eller de som av hälsoskäl sluppit inkallelse hade stannat. De kvarvarande gingo och längtade att också få komma över. Man visste, att de som tidigare rest fått ett ytterst vänligt mottagande i Sverige.

Vi hade april månad 1944. Jag gick en torsdag på kvällen till Spithamn. — Edv. Tui med familj jämte några av hans kamrater hade resväskorna packade för flykt västerut. Alla bidade det klockslag, då sjösättningen av båten skulle ske. — Kustbevakningen gjorde emellertid flykten omöjlig.

Samtidigt hade emellertid med den tyska ockupationsmaktens tillstånd en legal evakuering av estlandssvenskarna kommit till stånd. Denna utvandring var dock ej heller lätt. En mängd formaliteter skulle klaras av och dessutom uppstodo stora transportsvårigheter. Naturligtvis blev det ingen "Kungsholm" utan endast en tremastad motorskonare, "Johan", som fick uppehålla trafiken mellan Estland och Stockholm. Här behövdes åter energiskt folk för att utföra denna evakuering. Edv. Tui deltog aktivt i denna verksamhet. Han stannade emellertid kvar, tills hela arbetet var slutfört.

Livet går vidare. Sommaren 1945 finna vi Tui på en kompletteringskurs i Uppsala. Där erhöll han extra ordinarie behörighet.

1945—1947 är han folkskollärare vid Högfors folkskola i Västmanland, under höstterminen 1947 vid Järns folkskola i Dalsland och fr. o. m. den 1 januari 1948 vid Kampingemåla folkskola i Småland.

Vi önska honom all lycka och framgång i hans verksamhet.

V. Hj. G.

Ett varmt tack till alla som på olika sätt visat sin uppriktiga vänskap vid vår fader Johan Gärdströms bortgång.

BARNEN.

Familjenytt

F Ö D D A

Vår dotter *INGER CECILIA*

Helga och Hans Lundström
född Rosenberg.

Stockholm den 9 april 1948.

FÖRLOVNING:

I Fittja den 22 maj 1848 mellan estlandssv. *Lars Emil Förberg* från Ormsö och estlandssv. syster *Katarina Nyholm* från Ormsö.

I Norrköping på pingstafton mellan rikssv. ingenjör *Sven-Oscar Hemlin* från Norrköping och estlandssv. fröken *Maria Wahlberg* från Ormsö.

VIGSEL:

I Stockholm den 19 juni 1948 mellan estlandssv. *Gunnar Kühn* från Reval och rikssv. *Ingrid Gustafsson*.

I Sundbybergs kyrka den 16 maj 1948 mellan estlandssv. snickaren *Hans Åkerman* från Ormsö och rikssv. föreståndarinnan *Maj Astrid Linnea Pettersson* från Flen. Vigseln förrättades av kyrkoherde Rohdin.

I Högalids kyrka den 28 maj 1948 mellan estlandssv. *Anders Åkerman* från Ormsö och estlandssv., fröken *Maria Grönman* från Ormsö. Vigseln förrättades av komminister Ahlner.

I Täby församling, Stockholms län, nyårsafton 1947 mellan estlandssv. *Waldemar Strandsten* från Rikull och estlandssv. fröken *Ingrid Helene Stahl* från Rikull. Vigseln förrättades av komminister Ferenius.

I Södertälje midsommarafton 1948 mellan estlandssv. *Kristof Nilsson* från Rikull och *Alide Elfride Jakobson* f. Laasi från Hälsingborg.

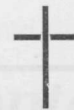
I Norrtälje församling den 23 juni 1948 mellan rikssv. *Gustaf Vilhelm Tyko Wilhk* från Färösund och estlandssv., fröken *Rosine Vesterberg* från Rikull. Vigseln förrättades av kyrkoadjunkt Sjödén.

FÖDDA:

Inger Cecilia, född den 9 april 1948 i Stockholm, dotter till *Helga Lundström*, född Rosenberg, och *Hans Lundström* från Ormsö.

Kenneth Alf Roland, född den 28 mars 1948 i Hällefors, son till *Carin Blee*s, född Häverty, och folkskollärare *Carl Blee*s från Rikull.

Laila Anneli Inga-Margit, född den 2 juni 1948 i Gränumsby, dotter till *Elvine Jönsson*, född Nilsson från Rikull och lantbrukaren *Verner Jönsson*, Gränumsby.

Katarina Ahlström

insomnade stilla onsdagen den 14 juli 1948
sörjd och saknad av

Syskon och *Syskonbarn*.

Solen har dalat och dagen är slut,
Stilla är klappande hjärtat.
Skönt att få vila från plågorna ut,
Somna från allt som har smärtat.

Mina kära Föräldrar

Alexander Adelman

* 4/8 1889, † 19/1 1948.

Lena Adelman

— f. Talberg —

* 5/11 1891, † 19/6 1948.

Djupt sörjd av

MANFRED

*Syskon, syskonbarn, syskonbarnsbarn
samt bekanta.*

Solen har dalat, dagen är slut,
Stilla är klappande hjärtat,
Skönt är att vila från lidandet ut,
Somna från allt som har smärtat.

Efter ett långvarigt och med tålmod buret lidande har Gud i sitt allvisa råd behagat hädankalla vår kära Far, Farfar, Morfar, Farmorsfar och Mormorsfar

Johan Gärdström

* 4 maj 1862, † 25 juni 1948

Djupt sörjd och saknad, men i ljusaste minne bevarad av oss

*barn, barnbarn och barnbarnsbarn, släkt
och många vänner.*

Den gyllne kronan, den vita skruden
och bröllopsglädjen på Sions höjd,
de skola skänkas den kära bruden.
Nog har du skäl då att vara nöjd.

Dan. 12: 2, 3.

Sven Rein Arne, född den 12 november 1947 i Stockholm, son till Liidia Purre, född Parsman, och Ott Purre från Reval.

DÖDA:

Mari Brandt, född den 26 september 1861 på Nuckö, avled den 24 maj 1948 i Stockholm.

Alexander Stahl, född den 5 januari 1896 i Rikull, avled den 19 maj 1948 i Roslags-Näsby.

Alfred Mihlberg, född den 28 oktober 1895 på Lilla Rågö, avled den 10 juni 1948 på Gräsö.

Alexander Adelman, född den 4 augusti 1889 på Nuckö, avled den 19 januari 1948 i Borggård.

Änkefru *Lena Adelman*, född Talberg den 5 november 1891 i Rikull, avled den 19 juni 1948 i Borggård.

Änkefru *Gertrud Åkerman*, född Broman den 20 februari 1866 på Ormsö, avled den 22 juni 1948 å Ramsö.

Johan Gärdström, född den 21 april 1862 på Ormsö, avled den 25 juni 1948 i Stockholm.

Mats Klippberg, född den 12 maj 1874 i Rikull, avled den 30 juni 1948 i Härad.

Maria Selin, född den 3 augusti 1889 på Ormsö, avled den 6 juli 1948 i Godegård.

Mathias Brus, född den 11 november 1884 på Nuckö, avled den 18 januari 1948 i Bro.

Katarina Alström, född den 7 maj 1892 på Ormsö, avled den 14 juli 1948 i Lidingö.

Vår kära Syster och Moster

Eva Mihlberg

född den 6 december 1872 i Rikull
avled den 10 juli 1948 på Vårdhemmet i
Karl Gustav efter en långvarig sjukdom.
Djupt sörjd av syskon och syskonbarn
samt många vänner.

Släkt är lågan, som flämtat har
Länge nog, så matt och svag,
Nu har dödens ängel hämtat
Gnistan som av liv var kvar.
Tålig, tålig hon varit,
Nu hon lyckligt hemma är.

Min älskade Make
Min käre Far

Alexander Stahl

f. 5/1 1896
d. 19/5 1948

avled stilla i sitt hem i Roslags-Näsby.
Djupt sörjd och saknad av oss.

LOVISA.

Ingrid och Valdemar.

Så vila i frid, ty dagen är slut,
Ditt redbara hjärta har somnat,
Din livsgärning lever, den sinar ej ut
Fast armen i döden har domnat.
Vi tacka för allt, vad i livet Du skänkt,
För kärlek och omsorg, vad vackert Du tänkt.
Må klockorna ringa till vila.

Maria Selin

född den 3 augusti 1889 på Ormsö
avled den 6 juli 1948 i Godegård.
Sörjd och saknad av

Släkt och vänner.

Vår älskade Mor
Farmor, Mormor och Syster

Gertrud Åkerman

— f. Broman —

Född den 20 februari 1866 på Ormsö.
Avled den 22 juni 1948 å Ramsö.
Sörjd av

Barn, barnbarn, barnbarnsbarn
och broder, släktingar och vänner.

Nu brustit har Ditt trogna varma hjärta,
Din kära röst för alltid tystnat har.
Du lämnat oss i gränslös sorg och smärta,
Men ljusst och vackert står Ditt minne kvar.